

Zestiende-eeuwse aantekeningen over de heren van Boezinge, 1450 tot einde 16de eeuw

IN EEN HANDSCHRIFT VAN HET HERALDISCH FONDS¹ VONDEN WE een aantal – naar het geschrift te oordelen – zestiende-eeuwse aantekeningen betreffende de heren van Boezinge, w.o. opschriften op grafstenen of kwartierwapens in glasramen in de kerk van Boezinge. Hoewel Boezinge in het grafschriftenboek van Cornelis Gailliard (+ 1563) (en anderen), uitgegeven in 1900 door Bⁿ Bethune² ook behandeld wordt, bevat de tekst die we vonden, toch wat de details betreft aanvullende gegevens, reden om dit te publiceren.

De schrijver drukt zich (f° 173v) wel voorzichtig uit wat betreft de exactheid van zijn genealogische reconstructie op basis van wat zich in de kerk van Boezinge bevond: ... *ende dit ter correctie ende verbeteringhe(n) van tzelve te moghe(n) corrigieren, amplieren en(de) adioustere(n) zulck ende die danof meerder besceet hebben ofte breedere weten te verhalen*. Wie beter weet, mag dus altijd correcties aandragen.

Er zijn inderdaad wel enkele correcties die kunnen gemaakt worden bij vergelijking met een eerdere studie van ons³:

- f° 170r: in de 16 kwartieren uit een glasraam staat onder het wapen van het 14de kwartier een naam *Stavele*, maar dat moet een verstrooidheidsfout zijn, want Stavele komt ook al voor op plaats 11 met het correcte wapen: *in hermelijn een schuinbalk van keel*. Op 14 hoort te staan: *van Gistel* (bij een wapen: [*in keel*] *een keper van hermelijn*, hier nog vergezeld *van drie sterren van zilver*).

- f° 173v: ridder Frans Belle (x Kathelijne van Heule) liet in 1398 zijn heerlijkheid Boezinge na. In de volgende paragraaf wordt gezegd dat Joris Belle, heer van Boezinge (+ 28 februari 1458 (n.s.)) een zoon was van Frans Belle. De schrijver lijkt te geloven dat die vader Frans Belle, de Frans Belle is van de eerste regel. Maar dat klopt niet: in de 60 jaar tussen beide overlijdensjaren waren er meerdere andere bezitters: na Frans, vanaf 1398: zijn zoon Jan; vanaf 1430-31: Tristam Belle, zoon van Jan; vanaf 1435-36: Montfrand Belle, broer van Tristram; ca. 1450-54: Roeland Bryde, neef van Montfrand Belle door aankoop; 1455-45: Joris[I] Belle door aankoop van Roeland Bryde. Deze Joris [I] was een zoon van een *andere* Frans Belle gehuwd (1442) met Maria de Vroede. Die

¹ Alg. Rijksarchief Brussel, Heraldisch Fonds, nr. 110, getiteld *Registre de quartiers et généalogies*, een boekblok van 10 cm dik met een verzameling van een zeer groot aantal documenten.

² [J.] Bⁿ BETHUNE, *Épitaphes et monuments des églises de la Flandre au XVIme siècle d'après les manuscrits de Corneille Gailliard et d'autres auteurs*, Brugge, L. De Plancke, [1897]-1900.

³ Voor de hele erfopvolging van de heerlijkheid Boezinge, zie P. DONCHE, 'Verhaspelde van Halewijns ontrafeld, Roeselare en Boezinge ca. 1460', in: *Vlaamse Stam*, 48 (2012), pp. 225-246.

laatste Frans Belle, was helemaal niet de eerstgenoemde Frans Belle die al overleden was in 1398 ...

De schrijver licht ons daarna in over hoe Joris [II] Belle, zoon van Joris [I] (+28 februari 1458 (n.s.)) en erfgenaam van Boezinge de heerlijkheid kwijtraakte aan ridder Jan van Halewijn: Joris [II] had zijn zinnen gezet op een *zeer jonghe dochtere* maar zij huwde toch met een ander. Joris [II] spande daarop een groot proces aan, maar zijn geld raakte op en hij zag zich genoodzaakt zijn heerlijkheid te verkopen ... De nieuwe eigenaar Jan van Halewijn deed er al leenverhef voor in 1460-61, het proces had Joris [II] Belle dus in ijftempo in slechte financiële papieren gebracht ...

Weer is de schrijver wat dubbelzinnig als hij in zijn vierde paragraaf schrijft: *Mer Jan f(i)liu)s mer Jans van Halewijn, ruddere, heere van Boesinghe bij cope van Rouselrie &c die starf den XVII^{en} in april M III^c LXXXII*. Dit gaat nog steeds om dezelfde Jan van Halewijn, koper van Boezinge in 1460 (en niet bv. een gelijknamige zoon van de koper): men dient te begrijpen: Mer Jan van Halewijn (zoon van ook een Jan) die heer van Boezinge werd door aankoop en eerder al heer van Rousselrie was en overleed op 18 april 1482.

In zijn laatste paragraaf heeft hij het over de volgende generatie: Colaert ([I]) van Halewijn. De schrijver besluit zijn erfopvolgingsverhaal met het overlijden van die Colaert ([I]) van Halewijn, zoon van Jan op 23 december 1528. Maar door te stoppen in 1528 verklaart hij niet het verband met een voorstelling van 16 kwartieren van een *Maximiliaan de Withem*, te zien achter het groot altaar in de kerk van Boezinge en die hij natekende op f° 170r⁴.

De verklaring vinden we in de verdere erfopvolging van Boezinge: 1528: Jacob van Halewijn door erfenis van zijn vader Colaert [I]; 1537-38: Colaert [II] van Halewijn door erfenis van zijn vader Jacob; 1545-1547: Gilline van Halewijn door erfenis van haar broer Colaert [II], overleden zonder nakomelingen; Gilline van Halewijn was gehuwd met **Maximiliaan van Withem**, heer van Beersel en baron van Boutersem in Brabant. En deze laatste was dus uit hoofde van zijn vrouw heer van Boezinge. De kwartieren hebben dus betrekking op dit echtpaar van Withem – van Halewijn: de 8 kwartieren links zijn deze van Maximiliaan van Wythem, de 8 kwartieren rechts deze van Gilline van Halewijn. We merken op dat bij het eerste van de 8 linkse kwartieren 'Berselle' staat vermeld en niet *Withem*, maar de reden is dat de familie zich ook *van Wythem gezegd Bersele* noemde naar hun belangrijke heerlijkheid Beersel (in Brabant). Het jaartal 1549 vermeld bij de 'titel' van deze kopie van de kwartieren is allicht het jaar dat het echtpaar dit glasraam aan de kerk schonk⁵.

⁴ Deze worden ook beschreven in BETHUNE, *Epitaphes ...*, op. cit., p. 229 noot 3. Het gaat om een groot glasraam achter het hoofdaltaar.

⁵ Gilline van Halewijn overleed pas ca. 1554 toen haar zoon Jan, Boezinge erfde (P. DONCHE, 'Verhaspelde van Halewijns ...', art. cit., p. 240). Maximiliaan van Withem overleed pas ca. 1557 toen dezelfde Jan, Beersel erfde (J. LE ROY, *Le Grand theatre profane du Brabant-Wallon*, Den Haag: C. van Lom, 1730, p. 95).

Bijlage

Glasraam en Grafchriften

f° 170r:

memorie tot Boesinghe inden coijer [koo]r] achter den groote(n) aultaer daer staen dese quartieren 1549

Centraal staat een naam: *Maximiliaen de Witham*

Daarrond staan de kwartierschilden met de familiennamen (we hebben de voornamen waar bekend toegevoegd (niet-cursief):

[Jan van Wythem gezegd] <i>Berselle</i>	<i>Halewin</i>
<i>Spont</i>	<i>Dixmude</i>
<i>Halewin</i>	<i>Stavele</i>
<i>Comene</i>	<i>Berlaimo(n)t</i>
<i>Lannoy</i>	<i>Ongnies</i>
<i>Chastilon</i>	<i>Stavele [lees: Ghistele]</i>
<i>Lannoy</i>	<i>Eechout</i>
<i>Lingny</i>	<i>Deuverne</i>

Op f° 170v – 171r staat een nogal slordig getekende kwartierstaat van *Josse de Halewin, s(eigneu)r de Merckem, Zweveghe(m), Roosbeke [x] demoiselle Adriane de Blasere, dame de Pa .. (?)*. in hetzelfde geschrift als de andere documenten hier getranscribeerd. Als 'titel' staat er: *memorie, die quartieren van mijns here vader, heer van Zweveghem | bij ..ere ende die heere van Voxvrie*. Er is van Joos ook één zoon vermeld: *Jan de Hallewin, s(eigneu)r de Voxvrie, 3e filz [x] damois(elle) Anna vand(en) Houte filia Ph(i)l(ip)s heer vand(en) Houte*. Het gaat dus om de kwartieren van de vader van de schrijver. De documenten zijn dus geschreven door **Jan van Halewijn, heer van Voxvrie**, gehuwd met Anna van den Houte⁶. (haar zuster Suzanne was de eerste echtgenote van Frans van der Kethulle, heer van Rihove (1531-1585), militair leider van de Gentse Calvinistische Republiek).

Op f° 171v staan een aantal ingekleurde wapenschilden en een kwartierstaat 3 generaties van een Jehan Ghuyset die hier niets mee te maken hebben..

f° 172r: *Memorie tot Boesinghe int middel vande coyr [koo]r] ee(n) costelijck verheven zarck*

Hier licht Joris Belle Ruddre heere van Boesinghe 's her Francke Belles zone was, die overleet int jaer M IIII^c ende LVII de laetsten dach van spuerkele. Hier licht vrouwe Denijse Paeldinge filia Andries wedewe mer Joris Belles riddre die overleet int jaer M IIII^c en LIX den ersten dach van lauwe.

⁶ Zie voor Philips en Jan van Halewijn ook: J.-J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, I, Brugge, 1857, pp. 213-236 (genealogie van Halewijn), i.h.b. pp. 224-226 die vijf kinderen van Philips vermeldt waaronder Jan. De genealogie van Halewijn in RAB, Fonds Thibault de Boesinghe, 424 (Verz. Masin) nr. 483-2recto vermeldt vier kinderen van Philips maar niet Jan. Voor de familie de Blasere: IDEM, nr. 483-2verso, i.h.b. 5de kolom, midden. Voor de familie van den Houtte: F. DE MEULENAERE, 'Généalogie de la famille van (den) Houtte ou du Bois, in: *Le Parchemin*, nr. 296 (1995), pp. 73-85, i.h.b. p. 81. Ook Cornelis Gailliard (+1563, dus een tijdsgenoot) vermeldt in zijn grafchriftenboek ook *Anna, ghehuwet met Jan van Halewijn, heere van Voxvrie* als een van de kinderen van Philips van Houtte ([J.] Bⁿ BETHUNE, *Epitaphes ...*, op. cit., p. 194).

Daaronder staat een tekening van een gedeeld wapen: *in 1: 6 klokjes geplaatst 3, 2, 1, in 2. een adelaar, met aanduiding van de kleuren voor het wapen Belle: voor het veld: or (goud); de klokjes azuer (= lazuur = blauw). Erboven een wrong en als helmteken twee aanzierende hertenkoppen, met aanduiding van de kleuren: het gewei: or (goud), de hals: couleur vanden hert (men bedoelt allicht: de natuurlijke kleur van een hert).*

Hieronder nog twee grafinschriften:

Jacob fs mer Colaert van Halewijn heere van Boesinghe, van Rouselrie, ende van den hove Raedt en(de) camerlync vanden keyser Carel V^e, coninc van Spaegnien &c ende zynen hoochbaill(iu) vander stede en(de) casselrie van Ypre de welcke starf den XXI^{en} in april XV^C XXXVIJ ende hadde ghetrauwet joncvrauue Anna van Ongnyes f(ili)a Ph(i)l(ip)s de welcke starf up den VIJ^{en} dach van hoijmaent M V^C ende XLIIJ en(de) liggghen begraven onder de voors(eide) tumben bij huerl(ieden) voorders.

Mer Colaert f(iliu)s Jacops van Halewijn ruddere heere van Boesinghe, van Rouselrie en(de) vanden Hove &c. raedt ende camerlync van onse gheduchten heere Carolus V^{en} keijser van den Roomschen rijc &c coninc van Spaenge(n) &c ende zinen hochbailliu vander stede en(de) casselrie van Ypre, de welken starf den derden in lauwe XV^C vive(n)veertich en(de) licht begraven onder de voors(eide) tumben, ende hadde ghetrauwet vrou Jane van Moorbeke f(ili)a joncker heere Jooris heere van die.. (?) van Outer Merres en(de) Oudene, welke vrou Jane trauwede desen mijn heere van Stein, grave van Batenbuerch en(de) staerf de voorn(oemde) vrou Jane a^o XV^C LIJ oft daer ontrent ende licht begraven te Moerkerke.

In de linkermarge staan ruwe schetsen van wapenschilden:

- twee wapens naast elkaar: *Halewijn* (3 klimmende leeuwen met een haltschild met een keper) en *Halewijn gedeeld met Ongnies* (normaal is het wapen Ongnies: *van sinopel met een dwarsbalk van hermelijn*). Daaronder de tekst "*in tijden Hallewijn*" en daaronder de initialen *I en A* (allicht verwijzend naar *Jacob* van Halewijn en *Anna* van Ongnyes).

Daaronder is een kruik getekend (zonder oor).

Daaronder (en met een streep verbonden met het derde grafinschrift)

- twee wapens naast elkaar: *Halewijn* (zoals hoger) en *Halewijn gedeeld met ?* (een dwarsbalk (normaal is het wapen Morbecque: *in lazuur 3, 6 of 10 herkruiste kruisjes met een dwarsbalk van goud*) (hier is de kleur van het veld aangegeven: *azuer* (= lazuur = blauw), er zijn géén kruisjes getekend, er staat een onbestemde figuur op de dwarsbalk) met daaronder de initialen *CH* (die allicht verwijzen naar *Colaert Halewijn*).

Daaronder (zonder verbindingsstreep met de tekst) nog twee naast elkaar geplaatste wapens: *gevierendeeld: in 1 en 4 een klimmende leeuw, in 2 en 3: een uitgeschulpt kruis*; het tweede wapen is: *gedeeld: in 1: het hiervoor beschreven gevierendeelde wapen, in 2: Halewijn* (als hoger). Daaronder de tekst "*s'il ne dort i berchelle*" (?)

Kwartierstaat

f° 172v – 173

Hier staat een kwartierstaat van vier generaties uitgetekend met de wapenschilden en de namen van de kwartieren. Het gaat om de kwartieren van *Andries d'Ognies* en zijn

zuster Anna d'Ognies (+ 1543), de echtgenote van Jacob van Halewijn, heer van Boezinge (+ 1537) (zie over dit echtpaar ook het tweede grafschrift).

Boven het eerste kwartier op de bovenste rij staat nog:

<i>Michiel d'Ongnes</i>	<i>dame du Bos</i>
<i>Messire Colard</i>	<i>dame Marie</i>
<i>de le St...di s(eigneu)r</i>	<i>de Molebais morut 1443</i>
<i>d'Ognies avant 1414</i>	

(deze bovenstaande man en vrouw zijn d.m.v. verbindingstrepen aangeduid als de ouders van nr. het eerste kwartier op de bovenste rij)

memorie: nae(st) den aultaer tot Boesynghe bij IJepere | up die slincker kant staen | dese quartieren int ghelas | ende het waes een jonck-kint een oudt man, broeder aen | jouffr(ouw) Anna d'Ognies

Daaronder is de kwartierstaat over vier generaties getekend met bij elke persoon zijn of haar wapenschild. We geven ze hieronder beginnend met de bovenste rij van acht overgrootouders (kwartiernummers [8]-[15]), dan de tweede rij met vier grootouders (nrs. [4]-[7]), de derde met twee ouders (nrs. [2]-[3]) en tenslotte de kwartierdrager (nr. [1]).

[8] *m(essi)re Robert s(eigneu)r Ongnies* (erboven een cijfer 1)

[9] *dame Margriete de Crequy dict de la Rechye* (?) (erboven een cijfer 3)

[10] *mes(ir)e Cornelis Eechoute* (een cijfer 3 hierboven werd doorstreept en in de plaats een 2 geschreven)

Onder deze laatste twee kwartieren staat - in een ander geschrift en dikkere inkt - geschreven: *ce deux escusons des armories doivent etre Crequy 2 et Eechoute le 3*. De getekende kwartierwapens (met de kleuren erbij geschreven) zijn: *in lazuur bezaaid met blokjes van goud een schuinbalk van goud beladen met drie meerltjes van keel* wat het wapen Eeckhoute is en: *in goud een kriekelaar van keel met een vrijkwartier: in zilver een klimmende leeuw van sabel* wat het wapen Crequy is. De opmerking is dus geheel terecht: de twee wapens staan er per abuis verwisseld van plaats.

[11] *dame Cateline de Halewijn dame de Watene* (erboven een cijfer 4)

[12] *Gautier de Ghistele* (erboven een cijfer 1)

[13] *Dame Marie de Havesquerques* (een cijfer 2 hierboven werd veranderd in een 3)

[14] ~~*Havesquerques Deverne*~~ (een cijfer 3 hierboven werd doorstreept en in de plaats een 2 geschreven)

Onder deze laatste twee kwartieren staat wel geen opmerking bijgeschreven en de wapenschilden zijn ook niet eroverheen hertekend; maar zij waren blijkbaar eveneens per abuis van plaats verwisseld, waar attent op gemaakt is door de gewijzigde cijfers erboven).

[15] 4. *Syneghem* (erboven een cijfer 4)

[4] *messire Baudewyn Ognnies p(ou)r marij* (erboven een cijfer 1)

[5] *dame Jenne Eechoute dame de Watene* (hier werd eerst een wapenschild met kriekelaar en vrijkwartier getekend (Crequy), maar daarna doorstreept er eroverheen in dikkere inkt het wapen met de blokjes en een schuinbalk met meerltjes (Eeckhoute) (vervolg van de correctie)) (erboven een cijfer 3, maar dat moet een 2 zijn)

[6] *Loijs de Ghystelle* (erboven een cijfer 3)

[7] *Deverne* (ook hier staat nog een niet-hertekend wapen Haveskerke (in goud een dwarsbalk van keel) er moet dus eigenlijk een wapen Deverne staan) (erboven cijfer 4)

[2] *M(e)r Ph(i)l(ipp)e s(eigneu)r d'Ongnies et de Watene*

[3] *dame Marie de Gistelles*

[1] *Andries d'Ongnies s(eigneu)r de Wandelicourt 1550 broeder aen Anna d'Ongnies.*

Centraal staat de opmerking: *Dese staen aldus wel | alsoe sij geandert zijn | anno 1577*
De schrijver heeft dus blijkbaar zijn fouten verbeterd in 1577.

Heren van Boezinge

f° 173v:

Hier naer volghe(n) de heere(n) ende vrouwe(n) vander prochie van Boesinghe, emmers sichtent den jaere ontrent M III^c en(de) L ende dit ter correctie ende verbeteringhe(n) van tzelve te moghe(n) corigieren, amplieren en(de) adioustere(n) zulck ende die danof meerder besceet hebben ofte breedere weten te verhalen.

Vuijtte(n) register bock van Boesinghe bij Ypere

Mer Francoijs Belle ruddere heere van Boesinghe ende hadde ghetrauwet vrouwe Kathelijne van Huelle.

Mer Jooris Belle ruddere heere van Boesinghe en(de) was de zone van mer Francoijs Belle dewelcke Jooris starf den laetsten dach van sporcle int jaer M III^c LVII en(de) licht begraven inde kercke van Boesinghe inde chor ande zuijds(ijde), ende hadde ghetrauwet vrouwe Dyonise Paeldyngs f(ili)a Andries die starf den eersten in lauwe M III^c LIX ende licht bij huere(n) man aldaer.

Jooris Belle f(iliu)s mer Jooris heere van Boesinghe de welcke in belofte was met een zeer jonghe dochtere, nietteghenstaende dies gehuwede de zelve dochtere met eenen anderen, zo dat uut causen van dien den voorn(oemde) heere Jooris groote proces hadde so dat hij bij node de voors(eid)e heerl(ichede) van Boesinghe vercochte den naervolghe(nde) mer Jan van Halewijn.

Mer Jan f(iliu)s mer Jans van Halewijn, ruddere, heere van Boesinghe bij cope van Rouselrie &c die starf den XVII^{en} in april M III^c LXXXIJ ende licht in de zelve kercke onder zijn tumbende noords(ijde) vanden choor. Ende hadde getrauwet vrouwe Katherijne van Dixmude filia Olviers die starf den III^{en} in octobre M III^c LXXXIII en(de) licht bij huere(n) voors(eide) man.

Mer Colaert van Halewijn f(iliu)s mer Jans rudder heere van Boesinghe ende vander Rouselerie &c raed en(de) camerlynck van onzen gheduchten heere Karolus V keijser vanden Romschen Rijcke, coninck van Spaengnien &c ende zijnen hooch bailliu vander stede ende casselrie van Ypre, dewelcke starf den XXIIJ in decembre M V^c XXVIIJ ende licht begraven onder de voors(eide) tumben bij zijn(en) heer vader ende vrouwe moedere, ende hij hadde tot wettelicke ghezelnede ghetrauwet vrouwe Jehanne van Stavele f(ili)a mer Jans riddere heere van IJseghe(m) ende van Hemelghem, dewelcke vrouwe starf den XXIX^{en} in decemb(re) XV en(de) IX en(de) licht bij hueren voors(eide) heere en(de) man.